

Jana Mlakar, Boštjan Soklič,
Mojca Šifrer Bulovec, Barbara Sterle Vurnik*

Muzejska pričevanja naše kulturne preteklosti 1939–2009

70-letnica Loškega muzeja Škofja Loka je častitljiv jubilej, ob katerem želimo javnost opozoriti na delo in vlogo institucije, ki je bila ustanovljena predvsem zato, da varuje in ohranja našo kulturno dediščino ter naše kulturno izročilo.

Začetki segajo v drugo polovico tridesetih let prejšnjega stoletja. 27. avgusta 1939 je loško Muzejsko društvo, katerega pobudniki in ustanovitelji – *spiritus agentes* – so bili znani intelektualci France Planina, dr. Pavle Blaznik in dr. Tine Debeljak, ustanovilo Loški muzej kot enega prvih splošnih krajevnih muzejev v Sloveniji. V rotovžu na Mestnem trgu so odprli muzejsko zbirko, ki je bila med 2. svetovno vojno zaprta. Ponovno so jo odprli junija 1946 v Puštalskem gradu, od tam so jo leta 1959 preselili na Loški grad, kjer domuje še danes.

Obdobje sedemdesetih let je omogočilo, da se je Loški muzej, v skladu z razvojem muzejske in galerijske doktrine, razvil v vidno in prepoznavno slovensko kulturno ustanovo. Postal je sodobna institucija, ki uspešno opravlja svoje naloge s področja premične kulturne dediščine in sodobne ustvarjalnosti, s svojo specifično prepoznavnostjo v slovenskem prostoru pa postaja pravi zgled sorodnim ustanovam.

V prvih letih obstoja se je muzejska zbirka bogatila le z darovi in zapuščinami osveščenih posameznikov. Od 916 muzealij na začetku se je v desetletjih zbirka dopolnjevala, kakovostno in vsebinsko nadgrajevala ter profilirala tudi s posameznimi odkupi, predvsem pa z vedno bolj načrtnim in strokovnim delom muzejskih uslužbencev.

* Avtorica uvodnega dela je direktorica Loškega muzeja Jana Mlakar, Poglede na tisočletno mesto je pripravil Boštjan Soklič, Poslikane skrinje na Loškem Mojca Šifrer Bulovec in Sledi slovenske grafične dediščine Barbara Sterle Vurnik.

Danes Loški muzej po muzeoloških kriterijih hrani 20.389 muzealij, ki so vpisane v inventarnih knjigah, poleg tega pa še nad 11.000 enot dokumentarnega gradiva ter 12.928 enot knjižničnega in 5.292 enot antikvarnega gradiva v interni knjižnici.

Ob statističnih podatkih velja omeniti še število zaposlenih. Prvi uslužbenec muzeja je bil njegov upravitelj Karel Plestenjak, zadnjih deset let pa je, kljub številnim novim nalogam in mnogim dislociranim enotam (Galerija Ivana Groharja, Galerija Franceta Miheliča, grajski vrt s Škoparjevo hišo in zbirka v Dražgošah), v muzeju redno zaposlenih le 11 ljudi. Pri izvajanju naše dejavnosti so nam v pomoč javni delavci, študenti – vodiči, v zadnjem času so se nam pridružili tudi prostovoljci – kulturni mediatorji.

Tudi število obiskovalcev muzejskih zbirk, razstav in drugih prireditev se dviga. Pred desetimi leti je muzej obiskalo 30.000 ljudi, v letu 2005 44.177 obiskovalcev, v letu 2008 pa že 53.168.

Ob letošnji obletnici smo se v muzeju odločili, da bomo obiskovalcem naših razstav selektivno prikazali dragoceno gradivo z različnih muzealskih področij, ki se je v času od ustanovitve do danes zbralo v muzeju in se nahaja v naših depojih.

Začeli smo s predstavitvijo kolekcije 65 klasičnih fotografij (v črno-beli tehniki) znanih slovenskih fotografov (***Pogledi na tisočletno mesto***). Pri strokovni analizi fotografij je z nami sodeloval dr. Sarival Sosič, kustos Mestne galerije Ljubljana, kustos razstave je bil Boštjan Soklič, razstavo je odprl dr. Stojan Pelko, državni sekretar na Ministrstvu za kulturo RS.

Sledila je razstava ***Poslikane skrinje na Loškem***, ki smo jo pripravili v sodelovanju s Slovenskim etnografskim muzejem iz Ljubljane. Kustosinja razstave je bila Mojca Šifrer Bulovec, razstavo je slavnostno odprla Majda Širca, ministrica za kulturo.

**Loški
muzej**

Logotip Loškega muzeja
ob 70-letnici delovanja.

Jubilejno 70-letnico Loškega muzeja smo zaključili z razstavo grafičnih listov ***Sledi slovenske grafične dediščine***, njena kustosinja je bila Barbara Sterle Vurnik. Razstavo je v imenu predsednika vlade RS Boruta Pahorja odprl dr. Igor Lukšič, minister za šolstvo in šport.

Na prvi decembrski dan smo tudi delavci Loškega muzeja naš muzejski jubilej simbolično obeležili s posaditvijo lipe na grajskem vrtu. S tem slovesnim dejanjem smo poskusili izraziti vsa svoja prizadevanja, upe in želje po kakovostnem razvoju muzejske stroke na Loškem.

Naj svoje razmišljanje ob našem jubileju sklenem z vodilom, ki je hkrati tudi zaveza naši dejavnosti in stroki: muzealci Loškega muzeja Škofja Loka si bomo z ustvarjalnostjo in predanostjo svojemu delu po svojih najboljših močeh

prizadevali bogatiti naš skupni kulturni prostor in tako v pisan slovenski kulturni mozaik prispevati čim več dragocenih delčkov.

V krajših povzetkih predstavljamo vse tri velike razstave, posvečene 70-letnici muzeja, kajti ob njih smo izdali tudi obširnejše kataloge.

Pogledi na tisočletno mesto

Prvo večjo razstavo ob praznovanju 70-letnice Loškega muzeja Škofja Loka smo posvetili zbirki klasičnih črno belih fotografij, ki so jih ustvarili znani slovenski fotografi v letih 1973 in 1974, tematsko pa se vežejo na Škofjo Loko z okolico. Pravzaprav smo po več kot tridesetih letih vnovič postavili na ogled fotografije, ki so bile že razstavljene v galeriji na Loškem gradu, vendar pa o sami razstavi (razen enega samega ohranjenega vabila) ni dosti podatkov, tudi v Kroniki kulturnih dogodkov za leto 1974 v Loških razgledih ni omenjena. Vse, kar vemo o razstavi je, da je nastala na podlagi sodelovanja med Loškim muzejem Škofja Loka in Društvom likovnih oblikovalcev Slovenije (DLOS, kasneje preimenovano v Društvo oblikovalcev Slovenije). Priredili so jo v počastitev občinskega praznika, odprli pa v petek, 18. januarja 1974, ob 17. uri. Nastanku teh zanimivih fotografskih del torej ni botrovalo naključje; pojavila so se namreč takrat, ko je Škofja Loka praznovala svojo tisočletnico. Na osnovi tega kakovostnega fotografskega gradiva, shranjenega v depozu Loškega muzeja, je evidentno, da je »magičnost« škofjeloške mestne vedute prevzela vodilne slovenske fotografe iz 70. let prejšnjega stoletja na podoben način kot njihove predhodnike – slikarje impresioniste, ki so se zbirali v Loki v času Ivana Groharja. Ob slikarjih z začetka 20. stoletja je treba omeniti še Avgusta Bertholda, znanega fotografa iz Pušala.

V Loki so se pred več kot 30. leti zbrali znani ustvarjalci s področja fotografije (Simončič, Zdovc, Mally, Kališnik, Smerke, Furlan, Kumar, Pfeifer), ki so močno vplivali na razvoj in popularizacijo slovenske dokumentarne ter umetniške fotografije v obdobju po 2. svetovni vojni, po njihovi zaslugi se je fotografija še bolj uveljavila v tiskanih medijih. Vseh 65 predstavljenih del ima še danes, po 35 letih od svojega nastanka, izreden dokumentarni naboj (fotografija je v izvornem smislu dokumentarna), ohranjajo pa tudi specifično ekspresivno izraznost, značilno za slovensko fotografsko estetiko 70. let prejšnjega stoletja, in posebno pomenljivost: prav ta je še posebej pritegnila pozornost Ločanov. Pri vseh fotografijah, ki so sodelovali v tem projektu, je opazno iskreno hotenje po umetniški sporočilnosti, ta pa se razodeva v individualnih zgodbah v povezavi z Loko in njeno širšo okolico. Razstava je v nekem širšem kontekstu poskušala osvetliti manj znano obdobje v slovenski fotografiji ter predstaviti različne fotografske poetike, naravnane na loško arhitekturo, detajle in krajinske elemente, ki že stoletja burijo umetniško domišljijo, tako domačinov kot obiskovalcev tega starodavnega mesta.

Predstavitev posameznih fotografov in njihovega dela je za to priložnost, v

tekstu z naslovom *Potovanje po prostorih in oblikah*, prispeval znani strokovnjak in poznavalec slovenske fotografije dr. Sarival Sosič, ki je hkrati tudi podal svoje videnje fotografskega sklopa, nastalega ob enem pomembnejših jubilejev Škofje Loke.

Ker so fotografije črno bele, so ustvarjalci največ svoje pozornosti namenili dinamičnim odnosom med prikazanimi elementi, odkrivanju kompozicijskih razmerij, svetlo temnemu prehajanju, predvsem pa podajanju razpoloženja, ki prevladuje nad močjo oblik. Predstavili so se: Miroslav Zdovc, Vlastja Simončič, Marjan Pfeifer, Janez Kališnik, Jože Mally, Marjan Smerke, Vladimir Furlan in Milan Kumar. Sarival Sosič v spremnem tekstu za katalog pravi: *»Vsak zase so v fotografski medij ujeli delček okolja, njegov izraz, ki se odpira tisočerm možnim pogledom, toda tokrat nekako zamrznjen v fotografijah, občuten kot utrinek nekega preteklega časa in prostora.«*

Vlastja Simončič, Mestni trg v Škofji Loki, 1973.

Predstavljeni avtorji

Miroslav Zdovec je prve fotografske obrtno-tehnične izkušnje pridobil v Pelikanovem ateljeju v Celju; nato je znanje podkrepil pri delu v takratnem Muzeju NOB in Moderni galeriji ter predvsem na Ljubljanski Akademiji za likovno umetnost. Bil je tudi član legendarne Fotogrupe ŠOLT.

Vlastja Simončič, mednarodni mojster fotografije, je bil eden od začetnikov naše novinarske in reportažne, gledališke ter eksperimentalne fotografije. Objavljal jih je v *Tovarišu*, *Poročevalcu*, *Delu*, *TT*, *Naši ženi* ... Veliko se je posvečal medicinsko-dokumentarni in gledališki fotografiji ter pedagoškemu delu. Bil je nosilec mednarodnih priznanj Mednarodne zveze za umetniško fotografijo (FIAP), med drugim je dvakrat prejel priznanje Excellence. Njegova fotografija trenutka rojstva z naslovom *Prva minuta* je razstavljena v stalni zbirki muzeja Generation v Washingtonu.

Marjan Pfeifer se je šolal na grafični šoli na Dunaju, po 2. svetovni vojni je opravil še specializacijo za barvno fotografijo v tovarni Agfa v Švici. Že leta 1925 je začel objavljati fotografske ilustracije pri Ilustriranem Slovencu ter tako postal prvi fotoreporter te revije. Velik uspeh je dosegel leta 1938, ko je njegova fotografija *Živi mozaik* na Dunaju prejela 1. nagrado med 24.830 deli iz vsega sveta. Ljudska tehnika Jugoslavije mu je dodelila naslov mojstra umetniške fotografije; kot redni član FIAP je prejel tudi častni naslov Excellence FIAP. Bil je član Fotokluba Ljubljana in prvi pobudnik za izdajanje ilustrirane revije *Tovariš*. Deloval je v fotografskem oddelku Jugoslovanske tiskarne, in sicer kot fotograf, retušer in cinkograf. Postavil je temelje slovenski industrijski in komercialni propagandni fotografiji, saj je posnel več dokumentarnih in propagandnih črno belih in krajših barvnih filmov, ki so izstopali po inovativni tehniki uporabe neobičajnih zornih kotov. Ukvarjal se je tudi s portretiranjem znanih slovenskih likovnih umetnikov.

Janez Kališnik je najprej študiral gradbeništvo, toda kmalu se je povsem posvetil fotografiji in snemanju filmov. Kot filmski snemalec je začel delati pri filmu *Jara gospoda* (1953). Kasneje je bil direktor fotografije pri pomembnih slovenskih filmih iz 60. in 70. let 20. stoletja. Posnel je tudi veliko kratkih igranih, dokumentarnih in koprodukcijskih filmov. Od začetka 50. let 20. stoletja se je posvečal arhitekturni in oblikovalski fotografiji ter te posnetke objavljaval v revijah *Arhitekt*, *Sinteza*, *Čovjek i prostor* in *Piranesi*. Fotografsko je opremljal mnoge kataloge (BIO, Forma viva). Izdeloval je aplikativno fotografijo, fotografijo industrijskega designa in predvsem arhitekturno fotografijo.

Jože Mally se je s fotografijo začel ukvarjati leta 1948 kot fotoreporter na Uradu za informacije LRS, v okviru Ljudske tehnike. Kmalu po tem se je kot fotograf zaposlil v propagandi turistične agencije Kompas. Mednarodna organizacija umetniške fotografije mu je leta 1957 podelila naziv Artist FIAP. Posebne pozor-

nosti so bile deležne njegove barvne fotografije narave, predvsem prepoznavni motivi prostranih, širokih in razgibanih pejsažev.

Marjan Smerke je bil na Inštitutu Jožef Štefan v Ljubljani zaposlen kot vodja fotolaboratorija. Kot dolgoletni član Društva oblikovalcev Slovenije, Foto zveze Slovenije in Fotogrupe ŠOLT pri Fotoklubu Ljubljana je prejel številne nagrade, tako doma kot na tujem. Za svoje delo je dobil naslov mojster fotografije pri AFIAP, mednarodni fotografski organizaciji. Zelo veliko je prispeval k širjenju tehnične kulture pri mladini. Fotografiral je več kot 800 zunanosti in notranjosti slovenskih cerkva ter sodeloval pri mnogih domačih ali mednarodnih publikacijah, katalogih in monografijah.

Vladimir Furlan je sprva delal v fotografskem studiu Fakultete za naravoslovje in tehnologijo Univerze v Ljubljani. Kasneje je postal svobodni fotograf ter član Fotogrupe ŠOLT, Društva oblikovalcev Slovenije in Društva fotografov Slovenije. Ukvarjal se je z dokumentarno fotografijo (načrti, makete, novogradnje) za potrebe arhitektov in urbanistov ter sodeloval pri njihovih razstavah. Izdeloval je celo naravoslovno makrofotografijo ter tako sodeloval s Fakulteto za gradbeništvo, arhitekturo, geodezijo, Urbanističnim inštitutom in zavodom. Zelo pomemben del njegovega ustvarjanja predstavljajo tudi številni črno beli in barvni posnetki Slovenije iz letala ali helikopterja.

Janez Kališnik, Jesharna, 1973.

Milan Kumar je bil profesionalni fotograf, član društva oblikovalcev Slovenije in v okviru tega društva tudi član skupine N. Bil je fotograf in snemalec ter avtor številnih idejnih rešitev za vizualne podobe RTV Slovenije (npr. deček iz Tivolija), posnel je tudi nekaj kratkih filmov. Kot poznavalec naše dežele je v fotomonografiji *Kovane mreže* na izviren način prikazoval lepote kovanih oken-skih mrež in drugih umetnostno-obrtnih izdelkov kovaških mojstrov. V strukturiranih kompozicijah (črnih in železnih) je iskal izraznost in samostojno vizualno govorico. Na fotografskem področju se je ukvarjal predvsem z eksperimentalno fotografijo.

Miroslav Zdovc (Ponikve pri Celju, 1929–2009, Ljubljana)

Vladimir Furlan (Cerknica, 1933–2008)

Milan Kumar (Ljubljana, 1913–1991)

Marijan Smerke (Ljubljana, 1932)

Jože Mally (Tržič, 1924)

Janez Kališnik (Drenov grič pri Vrhniki, 1921–2004, Ljubljana)

Marjan Pfeifer (Ljubljana, 1910–1992)

Vlastja Simončič (Gorica v Italiji, 1911–2000, Gorenja vas)

Poslikane skrinje na Loškem

Loški muzej Škofja Loka v svojih nedrjih hrani in varuje vrsto zanimivih predmetov, ki pričajo o kulturni dediščini na Loškem. Med njimi so tudi poslikane ženitovanske skrinje, ki se jih je v teh letih nabralo kar 58. Žal do sedaj še niso bile strokovno obdelane, zato smo se odločili, da to delo dokončamo in del zbirke prikazemo prav v letu, ko muzej praznuje svojo 70. letnico. Sredi maja smo v galeriji na Loškem gradu odprli razstavo *Poslikane skrinje na Loškem* in izdali katalog. Razstava je bila na ogled od 15. 5. do 4. 10. 2009.

Ob pripravi razstave in kataloga smo si zadali nalogo, da obiskovalcem predstavimo, kaj skrinja sploh je, prikazemo njen razvoj skozi stoletja, jih seznanimo, kdaj so jih začeli poslikavati in katere delavnice so delovale na Loškem. Zanimala nas je tudi vloga skrinje pri ženitovanskih šegah.

Za tako celovit prikaz skrinj smo si nekaj eksponatov sposodili pri sorodnih ustanovah, v Narodnem muzeju Slovenije, v Slovenskem etnografskem muzeju in Gorenjskem muzeju.

Sodelovanje se je nadaljevalo tudi pri nastajanju kataloga. Jana Mlakar, direktorica Loškega muzeja Škofja Loka, je napisala spremno besedo: *Muzejska pričevanja naše kulturne preteklosti 1939–2009*, direktorica Etnografskega muzeja Slovenije dr. Bojana Rogelj Škafar je svoje razmišljanje o skrinjah opisala v članku *O skrinjah – življenjskih sopotnicah človeka*. Kustosinja razstave Mojca Šifrer Bulovec je osvetlila tematiko *Poslikanih skrinj na Loškem*, konservator Aleš Senica, ki je večino razstavljenih skrinj tudi konserviral in delno restavriral, pa je

te postopke opisal v prispevku *Škofjeloške skrinje skozi tristo let*. V katalogu, ki obsega 40 strani, so fotografije vseh razstavljenih skrinj. Oblikovalec Matija Jemec je poskrbel za privlačno in povedno podobo razstave ter kataloga.

Posvetimo nekaj pozornosti še sami skrinji, ki predstavlja najstarejši in najpomembnejši del notranje opreme evropskega človeka. Iz zaboja s pokrovom, kar skrinja pravzaprav je, so se skozi stoletja razvili omara, predalnik in kredenca. Uporabljali so jo za shranjevanje tekstila, živil, listin, denarja pa tudi kot klop in posteljo.

Prva omemba skrinj na Loškem sega v srednji vek, popisane so že v inventarjih loškega gradu iz let 1315, 1318 in 1321. V plemiških in meščanskih domovih se je skrinja ohranila vse do poznega klasicizma v 17. in 18. stoletju.

Na Slovenskem je bila skrinja prvič upodobljena na crngrobski freski sv. Nedelje iz okoli leta 1460, kjer je naslikana med prizori iz obrtniškega življenja, je pa tedaj niso uporabljali samo obrtniki, temveč tudi kmetje in preprostejši ljudje v mestih in trgih.

V kmečkem okolju so skrinje obdržali še celo 19. stoletje, ponekod so jih v ženitovanjskih šegah uporabljali še v prvi polovici 20. stoletja, šele takrat so jih nadomestile omare. Na slovenskih kmetijah so skrinje uporabljali v različne namene. Najbolj znane so bile žitne, garderobne in ženitovanjske. Zadnje so bile krašene, zato sodijo med izdelke t. i. ljudske umetnosti oziroma umetnosti na kmetijah. Ta umetnost je prevzemala motiviko cerkvene in posvetne umetnosti višjih družbenih plasti, ki pa jo je preoblikovala v svojevrstno domačo govorico. Po načinu krasitve so ženitovanjske skrinje lahko rezljane, intarzirane ali poslikane. Loške so bile poslikane, zato so bile predmet našega zanimanja.

V kmečkem okolju na Loškem so skrinje v pisanih virih prvič omenjene v popisu inventarja Kalanove domačije v Selcih v Selški dolini. Na tej kmetiji so leta 1723 imeli štiri velike in eno manjšo žitno skrinjo ter še dvanajst skrinj, od katerih sta bili dve »zelo dobri« (morda krašeni, ženitovanjski). V Loškem muzeju hranimo poslikano ženitovanjsko skrinjo iz leta 1687.

V začetku 17. stoletja se je pod vplivom gotike razvilo slikarstvo na kmečkem pohištvu. Iz tega stoletja so ohranjene fasadne ali arkadne skrinje, s konstrukcijskim poudarkom na bočnih stranicah. Poslikane so z geometrijskimi motivi, monogrami, linijami srčastih oblik, naslikanimi s kazeinsko barvo kar na les. Prav iz tega obdobja je na Loškem ohranjenih pet fasadnih skrinj, ki časovno datirajo v konec 17. ali začetek 18. stoletja. Zaradi stilske podobnosti in lokalnega izvora domnevamo, da so bile izdelane v Škofji Loki, kjer so tedaj delovali štirje mizarji.

Duh renesanse in baroka je v ljudski umetnosti intenzivneje zaživel šele v drugi polovici 18. stoletja. Takrat so tudi na Loškem skrinje začeli poslikavati z barvno pestrimi baročnimi motivi, kar je omogočila uporaba oljnih barv. Za večbarvno poslikano skrinjo je značilen nov način konstrukcije, saj ne stoji več na bočnih stranicah, ampak na nogah. Glede na kompozicijsko zasnovo čelnih

končnic so se v tem obdobju uveljavile skrinje z dvema, tremi, štirimi ali petimi okvirjenimi polji in skrinje z dvema ali tremi enojnimi arkadnimi motivi, med katerimi je eno pokončno, pravokotno polje. Motivi na teh skrinjah so bili geometrijski, cvetlični, predmetni in figuralni.

Na Loškem so skrinje poslikavali v podobarski delavnici Štefana Šubica (1820–1884) v Poljanah. Ljudsko izročilo trdi, da sta brata Štefana Šubica, Blaž, podobar in kipar (1827–1899) ter Janez, podobar in slikar (1830–1898), slikala tudi pohištvo. Na skrinje so slikali tudi priučeni kmečki slikarji. Med njimi je bila Marija Pavlič (1821–1891), po domače Podnartovčeva ali Blaževčeva Micka iz Selc v Selški dolini, ki se je izučila pri očetu Andreju Pavliču. Njuna dela sodijo v t. i. Selško delavnico. V istem obdobju je na Loškem deloval tudi slikar »belih skrinj in ptičjih figuric«. Albert Sič pa piše, da so se na Gorenjskem z izdelavo poslikanega pohištva ukvarjali mizarji in njihove družine. Pohištvo so izdelovali po naročilu in za prodajo na sejnih. Med drugim omenja, da se je s slikanjem pohištva ukvarjala Ziherlova rodbina, po domače Štefanova, iz Lipice pri Škofji Loki.

Najskromnejše so bile tiste skrinje, ki so jih bolj za lastne potrebe poslikali razni samouški slikarji. To slikarstvo je zamrlo konec 19. in v začetku 20. stoletja.

Kovinske dele skrinj so izdelovali izučeni kovači in ključavničarji. Sredi 18. stoletja je v Loki delovalo kar 12 kovačev in 9 ključavničarjev, na podeželju so ključavničarsko obrt opravljali še trije.

Poslikana skrinja je imela posebno vlogo v ženitovanjskih šegah. V vsakdanjem življenju je zapolnjevala potrebo po shranjevanju, v simbolnem smislu je

Arkadna ženitovanjska poslikana skrinja iz leta 1687, s konstrukcijskim poudarkom na bočnih straneh. Gorenja vas v Poljanski dolini, hrani Loški muzej, inv. št. E 2446 (foto: Tomaž Lunder)

bila predmet, ki je spremljal nevesto pri njenem prehodu iz samskega v zakonski stan, prav gotovo pa je predstavljala tudi statusni simbol domačije.

A ker je sreča le v nas samih in se je ne da meriti po bogastvu, za konec še odlomek Janeza Dolenca, ki nam v svoji povesti o Dobretovih pripoveduje: *»Kmalu po kresu si je prišla nevesta z očetom ogledovat novi dom. Zmenili so se za skromno balo: skrinja, kolovrat, nekaj mernikov žita in seveda široka zakonska postelja iz češnjevega lesa. Plevnica, rjuhe, kovter – vse iz trdega hodničnega platna, vse delo pridnih Dobretovih deklet. Jurca je bil zadovoljen: 'Micka, lepše nama bo pod hodničnim kovtrom kakor grofu in grofici pod židanim!' Tako je tudi bilo!«*.

Sledi slovenske grafične dediščine

Pripraviti razstavo klasične grafike danes, je svojevrsten izziv. Zakaj? Živimo v času hipertehnološkega napredka, v digitalni dobi, v času, ko se tudi v umetnosti večinoma govori o novih praksah, o njenih razširjenih prostorih, o intermedijem. Človek na prvi pogled dobi občutek, da so stare vrednote odrinjene na rob. Pozablja pa, da se iz njihovih korenin danes napaja vse novo in da je bila nekoč klasična grafika prav tako sodobna, kot je danes najbolj sodobna umetnost. Prav ta izziv nas je vodil pri pripravi razstave, kjer so bili na ogled avtentični materialni in mentalni nosilci informacij o naši kolektivni preteklosti, identiteti. Nismo jih predstavili, da bi z njimi favorizirali minuli čas, ampak da bi iz današnjega vidika prevetrili čas, v katerem so grafike nastale in potem lažje, bolje razumeli to, kar nastaja danes.

Posnetek z odprtja razstave Sledi slovenske grafične dediščine, galerija Loškega gradu, 30. november 2009. (foto: Jana Jocič)

Ko sem se kot kustosinja soočila z gradivom za razstavo, me je najbolj pritegnilo dejstvo, da so pred mano grafični listi, ki so na videz res le podobe, natisnjene na papir, toda vsak odtis je na svoj način pričal o živi prisotnosti umetnikovih rok pri delu. Zavedanje, da sta, kot na kakšnem Veronikinem prtu, v sleherni odtis matrice zajeta čas, fizični dotik človeka, da je to sled nekega zapletenega, večfaznega, skoraj čudežnega procesa, sled neskončnih transformacij podobe ..., vse to nas prestavi v drugačno razumevanje tega alkimističnega sveta matric in odtisnjenih podob.

Razstava sicer ni celostni, ampak

prej fragmentarni vpogled v mozaik zgodovine razvoja slovenske grafike, ker pa muzej praznuje 70-letnico obstoja, smo želeli prikazati izključno izbor grafik, ki jih hrani naš muzej; tako smo bili omejeni z razpoložljivim gradivom. Ker pa zbirka obsega tipična dela iz obdobja slovenskega povojnega modernizma, med katerimi je kar nekaj pomembnejših grafičnih listov najvidnejših slovenskih grafikov, lahko rečemo, da skuša ta razstava, pa čeprav le v sledeh, našo zbirko vendarle postaviti v kontekst zgodovine slovenske grafike. Zbirka namreč hrani tudi dragocene kose nekaterih najboljših grafikov izbranega obdobja, ki so gradili slovensko grafično dediščino: Zvest Apolonijo, Štefan Galič, Zmago Jeraj, Lojze Logar, Gorazd Šefran, Edvard Zajec in med njimi tudi nekatere, kar nas posebej veseli, ki so vezani na Škofjo Loko in njeno okolico, zlasti Ive Šubic, France Mihelič, Maksim Sedej, Boris Jesih, Berko in Tomaž Kržišnik. Pred nami je tako izbor del 15-ih avtorjev. Okvirno je razdeljen na dva kronološka in pomenska sklopa: na starejšo povojno grafično produkcijo po letu 1945 oziroma na predstavitev klasikov slovenske povojne grafike in na (mlajšo) produkcijo med leti 1960 in 1980 oziroma na predstavitev avtorjev, ki so sledili tej starejši generaciji.

Sicer pa, veliko je še dilem okoli pojma grafike, okoli njene avre, vprašanja originala, avtonomije medija in reproducibilnosti, vendar mislim, da se bo grafika, ne glede koliko in kako se bo širila, spreminjala, vselej ostala izziv umetnikom, pa tudi vsem tistim, ki verjamejo v neskončnost človekovega ustvarjanja, ki edino osmišlja naše bivanje.

In nenazadnje, *Sledi slovenske grafične dediščine* so lepa priložnost, da kot muzej skušamo čimbolj ozavestiti pomen dediščine in njene vrednote, ki so sestavni del slovenske kulturne identitete. Posledično smo želeli osvetliti tudi smisel delovanja muzeja za slovenski narod – če nam je uspelo vsaj kaj od naštetega, potem smo uresničil naš cilj.

Avtorji na razstavi: *Zvest Apolonijo, Berko, Lucijan Bratuš, Boni Čeh, Štefan Galič, Janez Hafner, Boris Jesih, Zmago Jeraj, Tomaž Kržišnik, Lojze Logar, France Mihelič, Maksim Sedej, Gorazd Šefran, Ive Šubic in Edvard Zajec.*